

اجماع حاکمیتی برای دستیابی به برجام و ماندن در آن

ابعاد پیدا و پنهان برجام در گفت‌وگو با
بهزاد صابری، مشاور وزیر امور خارجه ایران

مریم سالاری
روزنامه‌نگار

ناشی از قوت فنی و حقوقی برجام بوده است؛ یعنی برجام آنقدر از نظر فنی دقیق تنظیم شده که امریکایی‌ها نتوانستند هیچ راهی از درون مفاد برجام برای فشار علیه ایران پیدا کنند و از آن سوءاستفاده کنند. شاید خیلی علاقه‌مندتر می‌بودند که بتوانند در خود برجام خللی پیدا کنند و نقاط ضعفی بیابند و بر ایران فشار بیاورند بدون اینکه هزینه سیاسی و بین‌المللی گزاف خروج از یک توافق بین‌المللی و نقض یک قطعنامه شورای امنیت را به جان بخرند؛ ولی هر چه گشتند پیدا نکردند. در امریکای دوره ترامپ به دفعات تلاش کردند موضوعات مربوط به ایران را به شورای امنیت ببرند، مثلاً در برجام و قطعنامه، بهانه موشکی پیدا کنند یا راهی پیدا کنند که بتوانند به آژانس فشار بیاورند و یا اینکه روشی بیابند برای اینکه بدون خروج از برجام، تحریم‌هایی جدی و مهم به بهانه‌های غیر هسته‌ای بر ایران تحمیل کنند. چندین ماه دنبال این راه حل‌ها گشتند تا یک خلأ در برجام پیدا کنند و برای تحریم ایران سوءاستفاده کنند؛ به شکلی که نقض برجام هم نباشد. خیلی به این روش‌ها فکر کردند و روی آن کار کردند ولی هیچ راهی برای سوءاستفاده پیدا نکردند و در نهایت بعد از ناکامی در این تلاش‌ها ناچار شدند، هزینه‌های سیاسی و بین‌المللی را تقبل کنند و از برجام خارج شوند و هزینه دهند. این اتفاقاً از دقتی است که در برجام صورت گرفته است.

■ این توضیح درست، ولی فارغ از این آیا دولت آقای روحانی و تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای در خلال مذاکرات، اختیارات خاص و فراتر از عرف داشته است؟ برخی ادعا می‌کنند که دولت درباره دستیابی به برجام و حتی ماندن در این توافق به رغم خروج امریکا آتش به اختیار عمل کرده است

اصولاً چنین چیزی امکان‌پذیر نیست. یعنی در نظام سیاسی ما این گونه نمی‌شود. اولاً می‌دانید و می‌دانیم که در جمهوری اسلامی تصمیم‌گیری‌های کلان معمولاً به صورت مشورتی و جمعی انجام می‌شود. مدل والگویی مدیریتی رهبری هم همیشه همین بوده که تصمیمات با مشورت و همفکری و به صورت اقناعی اتخاذ شود. در شورای عالی امنیت ملی هم آن گونه که معروف است، روش کار معمولاً اقناعی و جمعی است. در سایر ارکان تصمیم‌گیری نظام هم همین است. هر چند اگر جایی اختلاف نظرانی وجود داشته باشد و اجماع حاصل نشود، بالاخره نظر مقام رهبری فصل‌الخطاب و تمام‌کننده است. این یک اصل کلی است. بنابراین در موضوعات مهم نشان داده شده که در هر سطحی حتی رهبری تصمیمات به صورت فردی و شخصی اتخاذ نمی‌شود. چه رسد به سطوح دیگر. بعد هم، این تصور که در نظام

سرناشت توافق هسته‌ای بعد از خروج یکجانبه امریکای موبی بسته است، گرچه اروپایی‌ها همچنان بعد از ماه‌های گوینده همکاری با ایران ادامه خواهند داد و مانع از فروپاشی برجام خواهند شد اما روند تحولات جاری پیرامون این توافق مطابق با این ادعایش نمی‌رود. این در حالی است که در عرصه داخلی، منتقدان دولت، حجم کثیری از انتقادات خود را متوجه برجام کرده و دولت را تنها مسئول دستیابی به این توافق و شکست آن می‌دانند. توافقی که بر پایه آن وضعیت اقتصاد کشور پیشتر و قبل از خروج یکجانبه امریکا، سیر صعودی قابل قبولی به خود گرفته بود و سایه تحریم‌ها و قطعنامه‌های متنوع شورای امنیت و سازمان‌های ریز و درشت بین‌المللی را از سر کشور کم کرده بود و حرکت آرام به سوی ثبات در اقتصاد و بیمارپس از برجام آغاز شده بود. حالا مخالفان، پیامدهای کار شکنی برجامی رئیس‌جمهوری عهدشکن امریکا که کشورش را از بسیاری از پیمان‌های چندجانبه بین‌المللی خارج کرده است، متوجه دولت حسن روحانی کرده‌اند. بهزاد صابری، مشاور وزیر امور خارجه ایران در گفت‌وگو با «ایران‌ماه» درباره ابعاد پیدا و پنهان تحولات برجام، اجماع حاکمیت برای رسیدن به این توافق، ماندن در آن و چشم‌انداز احتمالی سخن گفته است.

■ برجام توافقی بوده که با تصمیم همه ارکان حاکمیت گرفته شده است چنانکه به رغم خروج امریکا و اقدامات ناکافی شرکای اروپایی، ماندن در این توافق هم با تصمیم اجماعی همه ارکان نظام بوده است اما این در حالی است که مخالفان دولت، همه انتقادات پیرامون محقق نشدن منافع برجامی ایران را متوجه دولت می‌کنند. آنها مدعی‌اند که اشکالات جدی برجام باعث ناکامی در دستیابی به دستاوردهای اقتصادی توافق شده است...

من معتقد نیستم که محقق نشدن منافع اقتصادی ایران به دلیل وجود اشکالاتی در برجام بوده باشد؛ یعنی بدعهدی طرف مقابل ناشی از ضعف برجام نبوده است که نیاز به توجیه و بهانه داشته باشد. اصلاً این فرض صحیحی نیست که لابد در برجام اشکالی وجود داشته که این وضعیت به وجود بیاید؛ تا حالا بخواهیم این اشکال را توجیه کنیم و مثلاً مسئولیت آن را به مرجعی در نظام وجایی در هرم حاکمیت منتسب کنیم تا از دولت یا تیم مذاکره‌کننده سلب مسئولیت کنیم. بدعهدی امریکا اتفاقاً تا حدی